

Majda Šlajmer-Japelj,
višja med. sestra — dipl. sociolog
Zdravstvena šola Maribor

Izobraževanje negovalnega (sestrskega) teama v sistemu usmerjenega šolstva*

Načrtovanje izobraževalnih institucij in programov njihovega dela je odgovorna naloga, saj se prav tu, morda še močneje kakor drugod, odmikajo želje in težnje družbene skupnosti od dejanskih ekonomskih možnosti; ekonomika izobraževanja je relativno mlada veda in rezultati izobraževanja — nove generacije strokovnjakov — so včasih načrtovalcem preveč oddaljene, da jih ne bi ocenili kot abstraktno vrednost. Tudi izobraževalne ustanove niso dale vsega, da bi spremenile odnose na relaciji »dajalca« družbe in »potrošnika« — šole. Rigidnost učnih programov, velike razlike med šolsko teorijo in življenjsko prakso, navezanost na tradicionalne oblike in vsebine izobraževalnih programov, izoliranost učiteljev v šolskih institucijah, so bili tudi vzrok, da so izobraževanje marsikdaj označevali kot investicijo, ki ne povrne vanjo vložene adekvatne vrednosti.

Šolski delavci, zaprti le v svoje lastne poklicne kroge, nikoli ne morejo najti kompleksnega odgovora; tak odgovor lahko da le živa življenjska praksa, ki ji morajo šolniki prisluhiti ter nato na osnovi svojega specifičnega strokovnega znanja zgraditi programe, ki bodo v korist družbi in času, v katerem živijo, in seveda tudi času, v katerem bodo te mlade generacije, ki se danes učijo, delovale, ko bodo polno aktivne. Nekaj treznega futurizma mora vsebovati vsak učni načrt oz. program.

Predvidena organizacija usmerjenega šolanja ter vključitev šol v žive interesne skupnosti prinašajo dejanske možnosti, da bomo vse načrtovane pozitivne spremembe lahko hitro realizirali.

Pri načrtovanju izobraževanja moramo vedno misliti na dvojno odgovornost, ki jo prevzamemo:

1. do družbe nasploh, misliti moramo **e k o n o m i č n o** ter zagotavljati kontinuiteto določenih strokovnjakov in takšno število, kakor ga v svojem razvoju potrebuje posamezna stroka;

2. misliti pa moramo v svoji odgovornosti tudi **s o c i a l n o** do mladih, ki imajo pravico do izobraževanja, do strokovne rasti in do zaposlitve.

Načrtovanje izobraževanja je torej kompleksna družbena dejavnost, ki tudi v našem sistemu postaja osnovni element samoupravne organizacije družbe:

Načrtovati moramo tako, da vnašamo v te načrte predvidene progresivne spremembe in ne smemo dopustiti, da bi se v teh načrtih uveljavil »status quo«.

---

* Koreferat na posvetovanju »o izobraževanju med. sester v okviru novega usmerjenega šolstva« v Zagrebu dne 21. in 22. maja 1976.

Načrtovanje strokovnega izobraževanja mora biti tudi ekonomsko in socialno utemeljeno in je zato nujno, da se šola reorganizira v kompleksnejšo institucijo — v zdravstveni šolski center, kjer bo lahko kot fleksibilen, vsestransko kvalificiran in verificiran enakopravni partner v interesni skupnosti za zdravstvo šolal tiste zdravstvene delavce, ki jih zdravstvo potrebuje, dal mladim svoje regije možnost, da se vključijo tudi v zdravstveno šolo na več stopnjah in zdravstvenim delavcem omogočil, da se bodo ob svojem delu dalje izobraževali.

V interesu zdravstvene službe in družbe sploh je, da v delo v zdravstvu vključimo vse, ki bi želeli postati zdravstveni delavci: tiste, ki so zaključili srednjo šolo, pa tudi tiste, ki bi morda iz kakršnihkoli razlogov zmogli njeno prvo stopnjo: strokovno dobro organizirana služba zna vsakega postaviti na primerno delovno mesto, seveda pod pogojem, da je res s t r o k o v n a in res o r g a n i z i r a n a .

Da bomo kos navedenim zahtevam, ki jih pred nas postavlja zdravstvena interesna skupnost in da bo šola dala tudi svoj delež mladim, bomo morali torej izobraževanje organizirati tako, da bomo dobili za delo v sestrskem teamu že delavca na prvi stopnji sedanje srednje šole, medicinsko sestro kot nosilko nalog negovalnega teama ter medicinsko sestro-specializiranega zdravstvenega delavca in organizatorico sestrskega dela. Odpreti moramo šolska vrata tudi tistim kandidatom, ki bodo prišli k nam iz drugih srednjih šol — le tako se bomo lahko približali številu zdravstvenih delavcev v sestrskem teamu, ki ga potrebuje zdravstvena služba nekega področja. Tudi splošna situacija v šolstvu nam daje naloge za kvalitetne in kvantitetne premike.

Ob kompleksnem načrtovanju izobraževanja medicinskih sester je tudi prav, da ne pozabimo, kaj meni o tem komite strokovnjakov za sestavo pri Svetovni zdravstveni organizaciji, ki pravi:

»Razvoj sestrskih služb je po svetu različen, odvisen od razvoja medicine in od ljudskega zdravstva. Zanimivo je dejstvo, da v deželah, kjer je medicina že visoko razvita, sestrska služba pa še ne, splošno zdravstveno stanje ne kaže te visoke stopnje medicine; sestrska služba je tista, ki vitalizira programe zdravstvenega varstva«.

Preden bi skušali negovalnemu teamu določiti izobrazbeno osnovo, bi bilo prav, da pomislimo, kaj je sploh poklicna usmeritev. Nastala je iz družbenih potreb z namenom, da se posameznik prilagodi svojemu delu, da doseže največji možni delovni učinek in da sam pri tem oživi čim manj negativnega: poklicna usmeritev torej usklajuje interese posameznika z interesi družbe.

Primarni interesi posameznika so v glavnem:

- čim boljše prilagojevanje izbranemu poklicu,
- zadovoljstvo z izbranim poklicem,
- uspeh pri delu.

Primarni družbeni interesi pa so:

- maksimalni in optimalni delovni učinek,
- manjša fluktuacija,
- boljši medsebojni odnosi in
- racionalno kritje družbenih potreb po določenih kadrih.

Ponovno lahko ugotovimo, da primerno uredi in uskladi vse zgoraj naštete interese prav usmerjeno šolanje, ki je pravzaprav vsako izobraževanje. Le-to pa sledi osnovnemu in obsega sektor srednješolskega izobraževanja kot startne oblike

izobraževanja za delo in sektor izobraževanja na višjih in visokih šolah ter tudi netradicionalne oblike funkcionalnega izobraževanja.

Tak koncept ne loči več ostrega izobraževanja mladine od izobraževanja odraslih, ampak mu je osnova izobraževanje mladih za delo, ki mu izmenično sledijo faze dela in faze izobraževanja vse poklicno življenje.

Zamenjati moramo torej rigidni šolski sistem s sistemom izobraževanja, kjer bodo šolanje, usposabljanje in izpopolnjevanje vrednoteni glede na dejanski delež v usposabljanju človeka za delo, za samoupravljanje in za socialno življenje; osvojiti moramo stopenjsko usmerjeno izobraževanje, kjer je vsaka stopnja tudi že zaključena enota, pa vendar daje nadaljnje možnosti vertikalnega in horizontalnega strokovnega napredovanja.

Ravnotežje v ocenjevanju dejanskega znanja in formalne »šolske izobrazbe« še ni popolno. Ker mnoge koristne specializacije ne trajajo dolgo, da bi kandidati z njimi pridobili naslednjo šolsko stopnjo, se nekateri ne odločajo zanje, ker tudi niso še družbeno pravilno vrednotene ter je »znanje samo po sebi« vrednost, ki jo ceni le manjšina ljudi, kar potrjuje tudi aktualna slovenska sociološka raziskava o stališčih do šole in izobraževanja.

Na vprašanje, kaj pomeni anketirancem pridobivanje izobrazbe, so bili odgovori naslednji:

	v %
1. boljši zaslužek	69,1
2. lažje delo	36,4
3. možnosti napredovanja	34,0
4. znanje samo po sebi je nagrada	24,2
5. večji ugled	11,3
6. lažje se bom uveljavil v družbeno-političnem delu	5,4
7. kaj drugega	1,5

N = 2100

Odgovornost izobraževanja ne sme biti le v pripravljanju človeka za delo; odgovornost je v oblikovanju celotne osebnosti: človeka delavca in samoupravljavca in takega mladega ali starejšega človeka, ki ne bo imel problemov s svojim prostim časom, ker ne bo vedel, kam bi z njim, ampak takega, ki mu bodo pokazali pot do vsega lepega, kar je ustvaril človek, ki bo znal živeti z naravo in ki ga bodo zanimali ljudje in družbeni problemi.

Če bi strnili razmišljanja o konceptu usmerjene šole v en stavek, bi morda lahko rekli, da je njegova naloga dati vsakemu človeku čimprej možnost za osebno, poklicno, materialno in socialno samostojnost in mu vendar odpreti pot do strokovnega vrha, da pa je tudi njegova naloga človeka socializirati in kultivirati — usmerjeno šolstvo je torej v svojem osnovnem konceptu najbolj poštena oblika humanistične izobrazbe, saj daje prav vsakemu iste možnosti — poti so morda različne, a cilj je en sam.

Organizacija in komunikacije

Zdravstveni šolski center mora biti organiziran kot fleksibilna institucija, ki horizontalno in vertikalno lahko vsako leto izobražuje tiste profile zdravstvenih delavcev, ki jih zdravstvo določenega področja potrebuje.

Sestavljajo ga samostojne strokovne enote, ki jih pa družijo delo samoupravnih teles ter skupno strokovno telo, »saj po definiciji organizacija združuje ljudi, ki delujejo za skupni cilj«. Za uspeh dela v tako razvejenem šolskem centru so potrebni stiki in sistemi komunikacij, ki ne potekajo le vertikalno, ampak tudi horizontalno; odločanje mora biti teamsko, enako kot delo.

Posebnost take ustanove je v primeri z drugimi delovnimi organizacijami v tem:

1. da je ustanova posebnega družbenega pomena,
2. da sodeluje z učenci oz. študenti, ki o njenem delovanju soodločajo,
3. da je tesno povezana z drugimi organizacijami-zdravstvenimi ustanovami v regiji.

Obstoječo organizacijo šol je nujno treba spremeniti; ojačiti je treba sistem komunikacij, kompetence enega vodilnega delavca prenesti na strokovni kolegij ter vzpostaviti strokovne službe za pedagoško vodenje, načrtovanje, raziskovalno delo, stike z ustrežno skupnostjo itd. Morda bi bilo dobro zgraditi organizacijsko shemo povsem na novo, brez obremenjenosti z obstoječim, »saj ni rečeno, da je nekaj v redu, le zato, ker že dolgo traja in da je splošna praksa najboljša praksa«.

Negovalni team

Zdravstveni šolski center bo izobraževal delavce za sestrski (negovalni) team; ta team se vključuje v zdravstveni team in njegov predstavnik v teamu je strokovni vodja te službe — medicinska sestra. Čim zahtevnejše so naloge teama, toliko večje mora biti znanje teamskega vodje; daje mu ga podiplomsko izobraževanje, ki mora v svojih programih upoštevati vse posebne zahteve določenega delovnega mesta oziroma funkcije.

Ob iskanju vloge in nalog medicinske sestre v zdravstveni službi ugotavljamo, da je po eni strani njena naloga vodstvo, organizacija in raziskave v lastni službi, da ji pa, predvsem na področju socialne medicine tudi sodobni koncept zdravstvene službe namenja širše naloge: morda je napak, da hočemo najprej graditi le bazalne službe in pri tem zapostavljamo usposabljanje tistih, ki naj bi to službo organizirali in ji dali novo vsebino. O visoki šoli za medicinske sestre bomo lahko spregovorili, ko bomo na taki visoki šoli ob strokovnjakih iz področja družbenih ved in organizacije dela imeli tudi visoko usposobljene in kvalificirane predavatelje — medicinske sestre, da bodo adekvatno obdelali lastno strokovno področje.

Ko bomo pripravljali programe tako visoke šole, ne smemo izhajati iz sistema obstoječih šol, ker taka šola ne more biti le nadgradnja oziroma nadaljevanje prejšnjih stopenj.

V tej šoli naj bo že organizacija šole kot taka del pedagoškega procesa; morda ne bo pomemben toliko obseg predmetnika kot pa sposobnost zbuditi v študentu prave interese, ta šola ne bo posredovala le znanja, ampak bo dajala študentom možnost, da tudi sami kaj odkrijejo.

Predmetnik take visoke šole ne more biti usmerjen le v delo obstoječih zdravstvenih ustanov, ampak k ljudem — poudarja naj zdravje bolj kot bolezen, ta sestra mora biti sposobna, da organizira zdravstveno varstvo, primerno določeni družini in določeni komuni.

Učni program naj bo zgrajen obratno, kot so zgrajeni tradicionalni programi sorodnih šol.

Osnova je v delu z zdravo družino in njenim razvojem, v delu z zdravim posameznikom, ki ga spremljajo skozi razna življenjska obdobja — bolezen naj ne nastopa v teh programih kot normalen spremljevalec človeka, ampak kot faktor, zoper katerega se borimo s preventivno medicino. Ker študent visoke šole praviloma že obvlada osnovo klinične medicine, naj tečejo učni programi od razvoja zdravega človeka oziroma družine prek socialnih bolezni do njih preventive. Grajeni naj bodo ob upoštevanju vseh treh področij sestrške odgovornosti pri njenem delu: organizacije lastne službe, strokovno-pedagoške ter raziskovalne dejavnosti ter ob spreminjanju in širjenju vsebine njenega dela.

Osnovna organizacijska enota za delo medicinske sestre je krajevna skupnost, zato mora njeno delo in seveda njeno izobraževanje tudi potekati v povezavi s krajevno skupnostjo in njeno politiko. Študentje morajo spoznati dinamiko življenja v komuni.

Prav tako morajo študentje dobiti fundamentalno orientacijo o dinamičnih konceptcijah življenja, kjer so bolezen in hospitalizacija le epizode v normalnem življenju.

Dolgo smo hodili po tisti poti, da se kar težko odločamo, ko moramo zaviti; polni smo pomislekov in skrbi, vendar je pomembno, da začnemo. Prav gotovo je, da ne bo vse tako ostalo, kakor bomo sedaj zastavili; ob delu bomo spoznavali, kaj je pravo in kaj je boljše; saj tudi ni rečeno, da bo tisto, kar je danes dobro, dobro še jutri. A če že vemo, da to danes ni več dobro, moramo kreniti naprej.

Star kitajski pregovor pravi, da se vsako potovanje, naj bo še tako dolgo, vedno začne s prvim korakom.

Bolje šolani kadri bodo spremenili tudi organizacijo dela v zdravstvenih ustanovah, ne le, da bodo negovalni teami močnejši, njihova izobrazba bo adekvatnejša, njihovo delo bo ekonomično, njihov čas smotrno porabljen za dejanske poklicne naloge.

Viri:

Dr. Martin Petančič: Usavršavanje vodećih i org. kadrova u radnim organizacijama, Zagreb 1975;

Raport on Liaison Meeting with Nursing and Midwifery Association, WHO, 1974;
Rensis Likert: The Humen Organisation, its management, Mc. Grow Hill Comp. 1967;
Stanislav Antić: Pristup planiranju obrazovanja u interesnim zajednicama, Zagreb 1973;
WHO Chronicle št. 3, leta 1975, Geneve; Lady Williama: Nursing Education in a Changing Works;

Niko Toš: Družbena enakost in razvoj, Obzorja Maribor 1974;

Dr. Štefan Ivanko: Organizacijska teorija, ESPN Ljubljana, 1974.

DELO JE NAJBOLJŠI ZDRAVNIK, KI NAM GA JE DALA NARAVA IN JE ZA ČLOVEKOVO SREČO ODLOČILNEGA POMENA.

CAUDIUS GALENUS